

کودکان بزه دیده

و

آسیب شناسی آموزه های عدالت ترمیمی
(مخوف ایران و انگلستان)

ندانایز مند

سرشناسه : نیازمند، ندا، ۱۳۵۰ -

عنوان قراردادی : ایران، قوانین و احکام -
انگلستان، قوانین و احکام. Great Britain. Laws, etc.

مشخصات نشر : تهران: کتابخانه گنج دانش، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۲۳۶ صفحه

شابک : 978-600-6244-11-2

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.

یادداشت : ص.ع. به انگلیسی: Neda niazmand: pathology of doctrines restorative justice...

یادداشت : واژه‌نامه.

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : عدالت ترمیمی

موضوع : بزه‌کاران و مجرمین -- توانبخشی

موضوع : قربانیان جنایت

موضوع : عدالت کیفری

موضوع : کودکان -- جرایم علیه

رده‌بندی کنجده : HV ۸۵۷۷ ن۹۹۳۵۹

رده‌بندی دیویی : ۳۶۱/۷۷

شماره کتابشناسی ملی : ۷۵

انتشارات گنج دانش

خیابان باب همایون، شماره ۳۶، تهران ۳۳۱۱۰۵۵۵

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین شماره ۴۴ تلفن ۶۶۴۹۲۱۹۶

کودکان آسیب‌دیده و آسیب‌شناسی آموزه‌های عدالت ترمیمی
ندا نیازمند

چاپ اول - ۱۳۹۱ - شمارگان ۳۰۰ جلد

چاپ: خدمات نشر دانشگاهی - قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک ۲ - ۱۱ - ۶۲۴۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸ ISBN9 978-600-6244-11-2

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مؤلف می‌باشد.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: رویکرد عدالت ترمیمی و کودکان بزه‌دیده	۱۷
فصل اول: تأمل بر جایگاه بزه‌دیدگان در عدالت ترمیمی	۲۵
۱. عدالت ترمیمی به مثابه رویکردی جدید به کودکان بزه‌دیده	۲۶
چرایی ظهور و شکل‌گیری عدالت ترمیمی	۲۶
بررسی اصول حاکم بر عدالت ترمیمی	۳۶
عدالت ترمیمی، افق اندیشه‌های نو در برابر عدالت کیفری	
برای کودکان بزه‌دیده	۳۹
تشریح جایگاه بزه‌دیدگان در فرایند ترمیمی	۴۱
الف) بزه‌دیده‌شناسی جرم‌شناختی	۴۱
ب) بزه‌دیده‌شناسی حمایتی	۴۴
۲. بررسی وضعیت بزه‌دیدگی کودکان	۴۷
وضعیت آسیب‌پذیری کودکان؛ بستری مناسب برای بزه‌دیدگی	۴۸
الف) عوامل شخصی	۵۰
عوامل مربوط به شخصیت و ویژگی‌های کودک	۵۰
عوامل مربوط به شخصیت و ویژگی‌های والدین	۵۱
ب) عوامل محیطی	۵۲

۵۳	عوامل مربوط به خانواده
۵۴	عوامل مربوط به اجتماع
۵۵	بزه‌دیدگی کودکان در طیف خاصی از جرائم
۵۶	الف) کودک‌آزاری
۵۶	تعریف خشونت
۵۸	دیدگاه کنوانسیون حقوق کودک دربارهٔ مسأله خشونت
۶۱	تعریف کودک‌آزاری
۶۲	انواع کودک‌آزاری
۶۲	کودک‌آزاری جسمی
۶۳	کودک‌آزاری جنسی
۶۶	کودک‌آزاری ناشی از غفلت و مسامحه
۶۸	خشونت انگیز
۷۲	آثار خشونت و کودک‌آزاری
۷۳	ب) سوء استفاده جنسی
۷۳	قاچاق کودکان
۷۸	هرزننگاری (پورنوگرافی) کودکان
۸۰	بچه‌بازی (پدوفیلی)
فصل دوم تحلیل بر آموزه‌های عدالت ترمیمی و آسیب‌شناسی آن‌ها	
۸۱	در خصوص کودکان بزه‌دیده
۸۲	۱. آسیب‌شناسی آموزه‌های مبنایی
مواجهه طرفین جرم در فرایند ترمیمی:	
۸۲	محدودیت‌ها و فرصت‌های کودک بزه‌دیده
۸۹	اختیار کودک بزه‌دیده در گزینش فرایند ترمیمی

مسئولیت پذیری بزهکار و احتمال بزه‌دیدگی مجدد کودک ۹۸

جامعه محلی: ضمانت اجرای تعهد ترمیمی ۱۰۳

۲. آسیب‌شناسی آموزه‌های حقوقی ۱۰۹

بهره‌مندی کودک بزه‌دیده از معاضدت‌های حقوقی:

مداخله در روابط طرفین یا مساعدت؟ ۱۰۹

الف) قبل از فرایند ترمیمی ۱۱۴

ب) فرایند ترمیمی ۱۱۷

ج) پایان فرایند ترمیمی: اجرای تعهدات ترمیمی یا

انواع بزه‌دیدگی؟ ۱۱۸

حذف رسیدگی قضایی و پی‌آمدهای آن برای کودک بزه‌دیده ۱۱۹

قطعیت نتایج فرایند ترمیمی و محرومیت‌های کودک بزه‌دیده ۱۲۷

بخش دوم: جایگاه عدالت ترمیمی در حمایت از کودکان

بزه‌دیده در ایران و انگلستان ۱۳۱

فصل اول: عدالت ترمیمی و نقش آن در روند رسیدگی به جرائم

ارتكابی علیه کودکان: عدالت ترمیمی جایگزین یا موازی؟ ۱۳۵

۱. حمایت از کودکان بزه‌دیده در پرتو قابلیت‌های عدالت ترمیمی ۱۳۵

سنجش دیدگاه ناب‌خواهان و بیشینه‌خواهان ۱۳۶

معیار تفکیک جرائم ارتكابی علیه کودکان ۱۴۴

الف) نگاهی بر معیارهای تفکیک جرائم ۱۴۴

ب) کاربرد معیار شخصی در تقسیم‌بندی جرائم علیه کودکان ۱۴۶

ظرفیت عدالت ترمیمی در رسیدگی به جرائم ارتكابی

شدید علیه کودکان ۱۴۸

۲. رویکرد اسناد بین‌المللی بر کارکرد عدالت ترمیمی درخصوص کودکان بزه‌دیده ۱۵۴

۱۵۵	کنوانسیون حقوق کودک
	پروتکل الحاقی اختیاری به کنوانسیون حقوق کودک
۱۶۰	درخصوص فروش، فحشا و هرزه‌نگاری
	فصل دوم رویکرد حقوق ایران و انگلستان بر اعمال
۱۶۵	عدالت ترمیمی درخصوص کودکان بزه‌دیده
۱۶۶	حقوق ایران
۱۶۷	پیش‌بینی تخلفات و تدوین قوانین آیین دادرسی کیفری
۱۶۹	تخلیل آیین دادرسی رسیدگی به جرائم کودکان بزه‌کار
۱۷۸	حمایت پیشینی از کودکان بزه‌دیده
۱۸۷	۲. حقوق انگلستان
۱۸۸	درآمدی بر جایگاه بزه‌دیده در قوانین انگلستان
۱۹۱	نگاهی بر روند قانون‌گذاری نظام عدالت کیفری کودکان
	بهره‌مندی کودکان بزه‌کار از عدالت ترمیمی
۱۹۵	در روند رسیدگی به جرم
۱۹۶	الف) قانون جرم و بی‌نظمی ۱۹۹۸
۲۰۶	ب) قانون عدالت جوانان و ادله کیفری ۱۹۹۷
۲۰۹	رویکرد قانون به حمایت از کودکان بزه‌دیده
۲۱۰	الف) قانون مجازات جرائم جنسی ۱۹۵۶
۲۱۱	ب) قانون عدالت جنایی ۱۹۸۸
۲۱۲	ج) قانون کودکان ۱۹۸۹
۲۱۶	د) قانون کودکان ۲۰۰۴
۲۱۹	نتیجه‌گیری
۲۲۷	مآخذ

سگناری

با تشکر از ستان گمقدر و ارجمندم، سرکار خانم دکتر مهرا که با راهنمایی‌های ارزشمند خود در پیشبرد این تحقیق و نگارش هر چه بهتر آن به من کمک بسیار کردند. زنده یاد دکتر نوربها که با مساعدت‌ها و دانش خود مرا یاری کردند در حواله ایشان را گرامی می‌دارم؛ و جناب آقای دکتر کوشا که همواره از لطف بی‌دریغشان بهره‌مند بوده‌ام.

همچنین لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر سماواتی پیروز که در شکل‌گیری ایده این تحقیق، تحلیل مطالب و ارتقاء آن از رهنمودهای ارزشمندشان برخوردار بوده‌ام، و نیز دوستان عزیزم سحر خانم شیروی و جناب آقای مددی که در تمامی مراحل نگارش این تحقیق پشتیبان و همراه من بوده‌اند، مراتب قدردانی خود را ابراز دارم.

مقدمه

کودکان بزه داری گروهی آسیب‌پذیر از جامعه‌اند که به دلیل وضعیت خاص جسمانی و روانی، اما طیف وسیعی از جرائم قرار می‌گیرند. بدیهی است ارتکاب جرائم درخصوص کودکان بزه‌دیده همانند ارتکاب جرائم درخصوص بزرگ‌سالان، از سوء و به مراتب مخرب‌تری بر این گروه سنی آسیب‌پذیر می‌گذارد، اما آنچه کودکان در گذار از بزه‌دیدگی و واکنش جامعه به جرم ارتكابی متحمل می‌شوند - یعنی همان فرایند رسیدگی به جرم - در حال حاضر به گونه‌ای است که دستگاه عدالت کیفری آسیب‌هایی مضاعف بر آن‌ها وارد می‌کند.

به این دلیل، طرح رویکرد عدالت ترمیمی و تلاش برای اعمال آن درخصوص کودکان بزه‌دیده مطلبی است حائز اهمیت ناآشودکان صرف‌نظر از آسیب‌های ناشی از جرم، دچار صدمات و لطامات دیگری در فرایند رسیدگی به جرم نشوند. برای دستیابی به این مهم، اگرچه عدالت ترمیمی دیدگاهی است بزه‌دیده‌مدار اما همانند هر دیدگاه دیگر احتمالاً کم و کاستی‌هایی دارد که در این تحقیق به آن‌ها پرداخته خواهد

شد تا در نهایت ضمن بیان این موارد بتوانیم راه‌حل‌هایی برای رفع نواقص موجود ارائه دهیم.

در این تحقیق سعی شده است به تحلیل آموزه‌های عدالت ترمیمی پرداخته شود، آن‌گاه که در مقام به کارگیری این آموزه‌ها درخصوص کودکان بزه‌دیده هستیم. به منظور دست یافتن به این مهم، ابتدا به بیان این مطلب می‌پردازیم که خاستگاه عدالت ترمیمی چیست و دلایل ظهور آن چه بوده است، و اصول حاکم بر آن کدام‌اند؟ سپس به جراثمی پرداخته می‌شود که اغلب در مورد کودکان مصداق می‌یابد. پس از آگاهی از این امر، این موضوع را بررسی می‌کنیم که آموزه‌های طرح شده تا چه حد می‌توانند درخصوص کودکان بزه‌دیده کارکرد داشته باشند.

در این پژوهش بر رسم تاریخی زمانی که در فرایند رسیدگی به جرم می‌خواهیم از آموزه‌های عدالت ترمیمی به عنوان رویکردی متفاوت از عدالت کیفری در مقام رسیدگی به جرم بهره‌گیریم، با چه کاستی‌هایی مواجه‌ایم. آیا منشأ این کاستی‌ها آموزه‌های مطرح شده است یا نقص در فراهم کردن سازوکارهای لازم و تحلیل صحیح آن‌ها؟

پس از تحلیل این مطلب، درخواست داریم که عدالت ترمیمی می‌تواند جایگزین عدالت کیفری شود یا این‌که به موازات آن به‌کار رود.

در مباحث پایانی با در نظر گرفتن آنچه که مورد بررسی قرار گرفته است، نگاهی خواهیم داشت به حقوق ایران و انگلستان تا دریابیم در حقوق این دو کشور تا چه حد به آموزه‌های عدالت ترمیمی و اعمال آن درخصوص کودکان بزه‌دیده توجه شده است.

از آن‌جا که در این تحقیق از یک طرف بحث بزه‌دیدگی کودکان و از طرف

دیگر بحث عدالت ترمیمی مطرح است، لذا قلمرو اصلی آن همانا جرم‌شناسی است. اما چون در پی مقایسه عدالت ترمیمی با عدالت کیفری هستیم و نیز به فرایند رسیدگی به جرم می‌پردازیم، بنابراین، ضرورتاً به حیطه آیین دادرسی هم تا حدودی وارد می‌شویم. با توجه به این‌که تاکنون در حیطه عدالت ترمیمی، اثری به‌طور اخص درخصوص کودکان بزه‌دیده منتشر نشده، امید است این پژوهش بتواند زمینه‌ساز راگشای پژوهش‌های بیشتر در این باره شود.

www.ketab.ir